Skolinspektionen

Bodens kommun
kommunen@boden.se

Beslut

efter kvalitetsgranskning av skolors arbete för att uppmärksamma och förebygga frånvaro vid Mårängskolan i Bodens kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd av 26 kap. 19 och 20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning vid Mårängskolan avseende arbetet med att uppmärksamma och förebygga frånvaro i årskurserna 4–6.

För att uppfylla granskningens syfte ska följande frågeställningar besvaras:

1. I vilken utsträckning skapar rektorns styrning förutsättningar för ett frånvaroförebyggande arbete i skolan?

2. I vilken utsträckning använder skolenhetens personal arbetssätt som möjliggör tidig upptäckt av frånvaro?

Skolinspektionen gör en samlad bedömning utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen. Inom varje område bedöms om kvalitetskriterierna uppfylls i hög utsträckning, i flera delar eller i låg utsträckning. Om Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete behövs för att höja kvaliteten inom någon frågeställning anges ett eller flera utvecklingsområden. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då av huvudmannen.

Beslut

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls vid Mårängskolan i följande utsträckning:

Rektorns styrning av det frånvaroförebyggande arbetet

Rektorns styrning skapar i flera delar förutsättningar för ett frånvaroförebyggande arbete, men utvecklingsområden finns.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande område:

• Rektorn behöver systematiskt och regelbundet följa upp och analysera frånvaro på övergripande nivå för att urskilja eventuella mönster i, och orsaker till, frånvaro och på så sätt identifiera risker för problematisk frånvaro.

Personalens arbete för att tidigt uppmärksamma frånvaro

Personalen arbetar i flera delar för att uppmärksamma tidiga tecken på frånvaro, men utvecklingsområden finns.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande område:

• Arbetet med att förebygga frånvaro behöver utvecklas så att personalen samverkar om frånvaro även på övergripande nivå och att elevernas perspektiv inkluderas.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 30 april 2027 redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall användas.

Redogörelsen skickas via e-post till skolinspektionen.linkoping@skolinspektionen.se eller per post till Skolinspektionen, Box 330, 581 03 Linköping. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2026:6588) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan framgår vad som ligger till grund för Skolinspektionens bedömning inom respektive frågeställning.

Rektorns styrning av det frånvaroförebyggande arbetet

Här bedöms hur rektorn styr och leder skolenheten för att skapa förutsättningar och strukturer för ett frånvaroförebyggande arbete. Det handlar om arbetet med att följa upp och analysera frånvarostatistik för att kunna urskilja mönster och risker att rikta det förebyggande arbetet mot. Det omfattar också att utveckla och förankra gemensamma förhållnings- och arbetssätt samt att skapa förutsättningar för samverkan mellan olika personalgrupper. I detta ingår en tydlig roll- och ansvarsfördelning i arbetet med att motverka frånvaro. Rektorns arbete med att identifiera behov av kunskap och kompetensutveckling om frånvaro samt genomföra insatser för att tillgodose dessa ingår också.

Skolinspektionen bedömer följande: Rektorns styrning skapar i flera delar förutsättningar för ett frånvaroförebyggande arbete, men utvecklingsområden finns.

Nedan följer Skolinspektionens motivering till bedömningen utifrån vad som framkommit i intervjuer med rektorn och biträdande rektorn, lärare, representanter för elevhälsan samt rektorns svar på skriftliga frågor och inskickade dokument.

Uppföljning och analys av frånvaro

Rektorn följer regelbundet upp frånvaron på individnivå, men analyserar inte mönster och risker för frånvaro på övergripande nivå. På skolenheten finns en etablerad rutin för hur frånvaro ska registreras i ett digitalt system och lärare och elevhälsoteamet undersöker eventuella mönster i elevers frånvaro på individnivå. Det förekommer att de även undersöker om en frånvarande elevs syskon också är frånvarande på grund av sjukdom eller att en grupp elever i samma klass har frånvaro samtidigt. Till elevhälsoteamets möte första veckan varje månad tar rektorn fram en lista med elevers frånvaro i procent sorterad i storleksordning. På mötet diskuterar de de elever på skolenheten som har högst frånvaro samt om någon elev har tillkommit på listan sedan föregående genomgång. Diskussionerna syftar främst till att identifiera och följa upp elever med hög frånvaro och att få kännedom om orsaker till frånvaron. När frånvaron är lägre än cirka 15 procent går de inte in på djupet med orsaken till frånvaron. Det finns dock ingen särskild gräns eftersom det även vid lägre andel frånvaro kan vara aktuellt att ta reda på orsaker till en elevs frånvaro. Rektorn följer även den totala frånvaron på skolenheten månadsvis och antal elever i årskurs 3 och årskurs 6 med frånvaro över 15 procent under höstterminen 2025 presenteras i skolenhetens dokumenterade kvalitetsarbete. Rektorn har i det sammanhanget konstaterat att det i vissa fall finns en koppling mellan neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, psykisk ohälsa och hög frånvaro. På skolenheten har de nu minskat antalet skolgemensamma dagar utifrån att elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar har svårare att hantera sådan tid. Rektorn gör emellertid i övrigt inga sammanställningar av frånvaro på övergripande nivå. Det genomförs heller inte analys av eventuella mönster i frånvaron på gruppnivå och för att identifiera riskfaktorer för frånvaro på övergripande nivå.

Förutsättningar för ett gemensamt arbete

Rektorn arbetar för att skolenheten ska ha gemensamma rutiner och arbetssätt i frånvaroarbetet. Det finns en tydlig struktur för hur lärarna ska registrera frånvaro. Grunden för arbetet med att motverka frånvaro utgår från en kommungemensam guide som huvudmannen har tagit fram. Den består av fyra steg med beskrivningar av när en insats ska göras, vad som ska göras och vem som ansvarar för respektive insats. I ett första steg ska en elevs klasslärare kontakta vårdnadshavare och elev vid första tillfället av ogiltig frånvaro, vid längre giltig frånvaro eller vid flera tillfällen med ströfrånvaro. Syftet med kontakten är att visa omtanke och saknad, att få information om orsaker till att eleven inte är i skolan och samtidigt informera om skolplikten. Klassläraren ska också informera elevhälsan i detta steg. Tillsammans med guiden finns stödmaterial att använda för

personal vid kontakt med vårdnadshavare och elever och för kartläggningar om orsaker till frånvaron. Av dessa framgår att det finns ett helhetsperspektiv på elevernas situation och att rektorn och personalen på skolenheten ser till vad skolan kan göra för att påverka situationen för eleverna. Till exempel ska en första kartläggning om frånvaro innehålla en undersökning av elevens frånvaromönster och lärarens egna observationer om problematiska situationer för eleven, både pedagogiskt och socialt. Inför detta läsår har guiden omarbetats av kuratorn. Tidigare fanns en uttalad gräns för frånvarons omfattning, fem strötillfällen med frånvaro eller att en elev kommit upp i två veckors frånvaro, då en lärare skulle kontakta elevhälsan i ärendet. Tanken är nu att det inte ska vara sådana skarpa gränser, utan även enstaka frånvaro kan innebära en risk för problematisk frånvaro. Rektorn, elevhälsan och lärarna ger under intervjuerna också en samstämmig bild av att guiden ska fungera vägledande för arbetet med frånvaro snarare än som en strikt mall.

Rektorn förankrar rutiner och arbetssätt hos personalen avseende frånvaroarbete. Etablerandet av gemensamma förhållningssätt i övrigt är dock inte kopplat specifikt till frånvaroförebyggande arbete, utan är mer av generell karaktär. Personalen får oftast en genomgång av rutiner och arbetssätt avseende frånvaro vid uppstartsdagar och även på föräldramöten för att vårdnadshavarna ska känna till att de kommer att bli kontaktade vid elevers frånvaro. Varje år får personalen också ut en checklista med de rutiner och arbetssätt de ska känna till, inkluderat guiden för frånvaroarbetet. Ansvaret att gå igenom innehållet åligger lärarna. Nyanställda får även del av rutiner genom arbetet i arbetslagen och tilldelas en mentor som ska sätta dem in i skolenhetens arbetssätt. Därutöver går skolenhetens kvalitetsutvecklare igenom rutiner med dem. När det gäller gemensamma förhållningssätt är arbetet mer på generell nivå som ett närvarofrämjande arbete. Under en längre tid har de på skolenheten exempelvis arbetat med att utveckla bemötandet av elever. Personalen har gemensamt fått diskutera olika dilemman avseende förhållningssätt och bemötande och fått uppgifter kring det att genomföra på lektionerna. Rektorn beskriver också att de inte arbetar explicit med frånvaroförebyggande arbete, utan det vävs in i det systematiska arbetet med att utveckla verksamheten. Rektorn bedriver ett långsiktigt arbete med att undervisningen ska vara meningsfull, att eleverna ser att de gör framsteg och att det finns fungerande relationer. Under innevarande läsår pågår exempelvis ett kommungemensamt arbete med systematisk utveckling av undervisningen.

Rektorns följer upp att gemensamma rutiner och arbetssätt tillämpas, men uppföljningen är begränsad. För några år sedan i samband med att systemet för frånvarorapporteringen var nytt genomförde de på skolenheten en insats för att följa upp hur lärarna registrerar frånvaron. Det följs även

fortsatt upp med jämna mellanrum. Vidare följer rektorn främst upp hur rutiner och arbetssätt fungerar genom de månadsvisa uppföljningar de gör av elevärenden på elevhälsoteamets möten. Gemensamma förhållningssätt följer rektorn upp i det dagliga arbetet i mötet med elever och personal men inte på ett mer systematiskt vis.

Rektorn organiserar för regelbunden samverkan mellan lärare och elevhälsans funktioner, men inte specifikt utifrån ett frånvaroförebyggande perspektiv. Genom ansvarsfördelningen i guiden för frånvaroarbetet finns system för när kontakter ska tas mellan olika professioner och när information ska föras vidare. Det finns också en mötesstruktur med arbetslag och arbetsplatsträffar som möjliggör samverkan mellan lärare och mellan lärare och elevhälsans personal. Inget forum, förutom elevhälsoteamets möte en gång i månaden, har dock regelbundet frånvarobyggande arbete på agendan.

Kunskap och kompetensutveckling

Rektorn undersöker inte på ett systematiskt vis om det finns behov av kunskap och kompetensutveckling i syfte att stärka det frånvaroförebyggande arbetet. Det förekommer emellertid viss intern kompetensutveckling som kan hänföras till frånvaroförebyggande arbete. Ett exempel är att elevhälsoteamet föregående läsår genomförde en fortbildning för att få fler verktyg kopplat till elever med psykisk ohälsa och att skolpsykologen hade en föreläsning för elevhälsan om autism och frånvaro. Rektorn och en speciallärare har också deltagit på en föreläsning av Specialpedagogiska skolmyndigheten om elever som har varit frånvarande men som kommit tillbaka till skolan och ska delge den informationen till övriga i elevhälsoteamet. För elevhälsoteamet är det även planerat att under läsåret diskutera frånvaro i bokcirkelform. När det gäller personalen i övrigt finns möjlighet att föreslå kompetensutveckling utifrån egna önskemål.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att höja verksamhetens kvalitet inom frågeställningen bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande område:

- Rektorn behöver systematiskt och regelbundet följa upp och analysera frånvaro på övergripande nivå för att urskilja eventuella mönster i, och orsaker till, frånvaro och på så sätt identifiera risker för problematisk frånvaro.

Motiveringen till utvecklingsområdet är att rektorn inte systematiskt sammanställer och analyserar frånvaro på övergripande nivå. Det

begränsar rektorns möjligheter att identifiera mönster och risker för problematisk frånvaro på övergripande nivå.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn sammanställer statistik för frånvaro även på övergripande nivå och med den som grund gör jämförelser och analyser för att förklara orsaker till hög och låg frånvaro och eventuella skillnader mellan olika grupper. Det kan till exempel vara att ta fram underlag uppdelat på kön och på årskurs-, klass- och ämnesnivå. De mönster och risker som identifieras är en viktig utgångspunkt för det frånvaroförebyggande arbetet och för att identifiera eventuella kompetensutvecklingsbehov.

Personalens arbete för att tidigt uppmärksamma frånvaro

Här bedöms arbetssätten som används i det frånvaroförebyggande arbetet vid skolenheten. I detta ingår hur personalen arbetar för att uppmärksamma och hantera tidiga tecken på frånvaro. Hur samverkan faktiskt bedrivs samt om och hur gemensamma förhållnings- och arbetssätt tillämpas ingår också. Ytterligare en del är att olika perspektiv synliggörs i det praktiska arbetet med att motverka frånvaro. Det gäller både olika yrkeskategoriers perspektiv och hur elevernas perspektiv tas tillvara.

Skolinspektionen bedömer följande: Personalen arbetar i flera delar för att uppmärksamma tidiga tecken på frånvaro, men utvecklingsområden finns.

Nedan följer Skolinspektionens motivering till bedömningen utifrån vad som framkommit i intervjuer med rektorn, lärare, representanter för elevhälsan, övrig personal och elever samt rektorns svar på skriftliga frågor och inskickade dokument

Uppmärksamma och hantera frånvaro

Personalen arbetar systematiskt med att uppmärksamma och hantera tidiga tendenser som kan leda till problematisk frånvaro. Alla undervisande lärare kontrollerar närvaro för varje lektion och registrerar frånvaro som giltig eller ogiltig via skolans digitala system. Enligt lärarna är ströfrånvaron låg på skolenheten och det är ovanligt att en frånvaroanmälan kommer in för en del av en dag. De vägledande rutiner och arbetssätt för vad lärarna ska göra då en elev är frånvarande tillämpas av lärarna. Om en elev inte är närvarande och ingen anmälan om frånvaro inkommit före skolstart är det i första hand undervisande lärare som kontaktar vårdnadshavarna. Det är däremot elevens klasslärare som bedömer när vidare samtal behöver hållas med elev och vårdnadshavare för att förmedla att eleven är saknad och för att ta reda på orsaker till frånvaron oavsett om frånvaron är giltig eller ogiltig. Ofta beslutar lärare att genomföra sådana samtal när elever varit frånvarande under en längre

period eller vid upprepade tillfällen. Hur många frånvarotillfällen det handlar om varierar från fall till fall beroende på lärarens kännedom om anledning till frånvaron. Klassläraren bedömer också när hen ska informera elevhälsan om vad som framkommit i samtalen. Det är sedan elevhälsan som beslutar om hur ärendet ska hanteras vidare. En första kartläggning kan till exempel göras av en lärare eller av någon av professionerna i elevhälsan.

Personalen arbetar utifrån kännedom om vad som kan vara tidiga tecken på risk för frånvaro. Exempel på tecken som lärarna och elevhälsan uppmärksammar och hanterar är diffusa sjukdomssymptom, olika sätt att undvika deltagande på lektioner i idrott och hälsa eller något annat ämne, frånvaro på måndagar eller trötthet på fredagar och beteendeförändringar. På elevhälsoteamets möten en gång i månaden är fokus på att övervaka förändringar i elevers frånvaro och att uppmärksamma risker för problematisk frånvaro. I elevhälsoteamet tar de också fram strategier för att ge stöd till en elev som kommer tillbaka till skolan efter en längre frånvaro. Lärarna ger också exempel som visar på att arbetet med att utveckla bemötandet av elever får genomslag i praktiken. Då en elev kommer tillbaka till skolan efter frånvaro har lärarna ett inkännande bemötande. Dels pekar lärarna på betydelsen av att uppmärksamma en elev extra och förmedla att hen är saknad och välkommen tillbaka, dels är det av vikt att inte skapa för mycket fokus på eleven inför de andra i klassen vilket kan få till följd att det blir svårare att komma tillbaka.

Samverkan och olika perspektiv

Olika professioner stödjer varandra i samverkan och olika perspektiv på orsaker till frånvaro synliggörs vid individuella elevärenden, men inte regelbundet och systematiskt på övergripande nivå. På arbetslagens möten pratar lärarna med varandra om enskilda elevers situation och kommer överens om hur de ska arbeta vidare kring en elev. I det sammanhanget förekommer att de även diskuterar frånvaro. Speciallärare deltar också på arbetslagsmöten och fungerar som en länk till elevhälsan. Eskalerar frånvaron tar lärarna kontakt med elevhälsan och eventuellt med rektorn. Då vårdnadshavare kallas till möte angående frånvaro deltar förutom lärare oftast även speciallärare alternativt specialpedagog. Elevhälsans professioner å sin sida samverkar internt sinsemellan och kommer gemensamt överens om vilken profession som är lämpligast i en fortsatt kontakt med en elev och dess vårdnadshavare. Lärare deltar också vid behov på elevhälsoteamets möten. Gemensamt för olika professioner är att det finns en medvetenhet om att det vid frånvaroproblematik för en elev är skolan som inte har lyckats anpassa verksamheten tillräckligt. I kontakten med vårdnadshavare och elev ingår exempelvis att ge dem möjlighet att berätta om hur frånvaron hänger samman med både lärmiljön och elevens

sociala situation. När det gäller perspektiv på frånvaro på övergripande nivå ingår inte det lika tydligt i samverkan om frånvaro, vilket är en följd av att frånvaron inte följs upp och analyseras på övergripande nivå.

Elevernas perspektiv i frånvaroarbetet

På skolenheten använder personalen olika metoder för att inhämta elevernas perspektiv på vad som fungerar bra eller är hinder för närvaro. Informationen omhändertas också i arbetet på individnivå, men inte lika tydligt på övergripande nivå. På individnivå kommer eleverna till tals när eleven haft frånvaro genom samtal med exempelvis klasslärare eller elevhälsopersonal. Utvecklingssamtal är också ett tillfälle då elevernas synpunkter efterfrågas. Till exempel uppger eleverna att de får svara på frågor innan utvecklingssamtalet om hur de trivs, om de har kompisar och om det finns någon vuxen de kan prata med. På övergripande nivå samlas elevernas synpunkter in genom enkäter om trygghet, trivsel och studiero och genom trygghetsvandringar och hälsosamtal. Det är dock otydligt hur dessa resultat används som en del i det frånvaroförebyggande arbetet. Till exempel ställs inte enkätresultat i relation till frånvaro på övergripande nivå.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att höja verksamhetens kvalitet inom frågeställningen bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande område:

- Arbetet med att förebygga frånvaro behöver utvecklas så att personalen samverkar om frånvaro även på övergripande nivå och att elevernas perspektiv inkluderas.

Motiveringen till utvecklingsområdet är att det inte bedrivs ett systematiskt arbete med att synliggöra flera perspektiv på frånvaro på övergripande nivå. Det riskerar att medföra att olika risk- och framgångsfaktorer inte beaktas i det förebyggande frånvaroarbetet.

Skolinspektionen rekommenderar därför att personalens samverkan i frånvaroarbetet även på en övergripande nivå omfattar flera perspektiv om vad som behövs och fungerar bra för att elever ska närvara i skolan. En viktig utgångspunkt för arbetet kan vara resultat från en övergripande analys av orsaker till frånvaro. Till exempel kan personalen i det frånvaroförebyggande arbetet ta vara på elevernas perspektiv på såväl trygghet och trivsel som på undervisning och lärmiljöer.

På Skolinspektionens vägnar

X Sarah Vinterlycka

Beslutsfattare
Signerat av: Sarah Vinterlycka

X Anders Berggren

Föredragande
Signerat av: Anders Berggren

I handläggningen av ärendet har även utredarna Sofia Kåberg och Christoffer Martinelle deltagit.

Bilaga 1: Författningsstöd

Skollagen (2010:800)

2 kap. 9, 10 och 25 §§

4 kap. 4 och 5 §§

7 kap. 17 och 19 a §§

Bilaga 2: Granskningens genomförande

Bakgrundsuppgifter

Skolinspektionen besökte Mårängskolan den 14 och 15 september 2026. Besöket genomfördes av utredarna Anders Berggren och Sofia Kåberg.

Mårängskolan i Bodens kommun omfattar förskoleklass och årskurserna 1–6 och leds av en rektor och en biträdande rektor. Totalt går omkring 420 elever vid skolenheten, varav 185 elever i årskurserna 4–6, som granskningen omfattar.

Underlag för bedömning

Underlaget i detta beslut utgörs av:

- En intervju med rektor och biträdande rektor
- En intervju med lärare
- En intervju med representanter för elevhälsan
- En intervju med elever
- Dokument som begärts in från huvudmannen
- Rektorns svar på skriftliga frågor

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för att ges en möjlighet att yttra sig över den.